

NOVE PRIDOBITVE NEW ACQUISITIONS

ZBIRKA "SIRNIKOVE PUNCE"

Opredmetena zgodba o gospodarjenju na primestni kmetiji

303

Na pomlad leta 2006 sta v Slovenski etnografski muzej poklicala zakonca Joži in Vili Žmavc iz Maribora. Zavoljo prodaje svojega počitniškega doma pod Šmarno goro, nekdanje kmetije v Gameljnah pri Ljubljani, sta muzeju ponudila v odkup voz zapravljiček in v dar kup drugih predmetov, zvečine kmečkih orodij.

Ob prvem obisku in ogledu ponujene dediščine se je začela sestavljati opredmetena zgodba o življenju na svojstveni primestni kmetiji "Pr' puncah", v Zgornjih Gameljnah 55, na kateri so gospodarile in gospodinjile tri neporočene tete darovalke in pripovedovalke Jožice Žmavc (roj. 1945) - Pepca, Milka in Manca, znane kot "Sirnikove punce". Doma so bile z največje kmetije v Gameljnah, "Pr' Sírənk". Njen gospodar Franc Sirnik (roj. 1861) je imel štirinajst otrok, štiri iz prvega in deset iz drugega zakona. Imenovana dekleta so bila "iz drugega gnezda" in ko so še vedno samska dočakala 25 let, jim je oče "za doto" dodelil zemljo, na kateri so si ustvarila kmetijo in si pred okrog sedemdesetimi leti zgradila enonadstropno hišo.

"Sirnikove punce" so obdelovale okoli pet hektarov zemlje, vendar ne samo lastne, temveč tudi "kakšne njive od sorodnikov v vasi". Prav vse so si same pridelale; celo milo, "žajfo" so iz kosti same kuhale in iz grozdja, ki jim je zrastle na brajdah, so si delale vino. V hlevu so imele tri krave, kozo in konjička. "Gospodar" na kmetiji je bila Manca (Marijana, roj. 1905). Ta je pozimi z zapravljičkom – "ko je sneg zapadel, se je šlo z zapravljičkom" – in poleti s triciklom razvažala mleko; stalnim strankam v Šiško, do tovarne Union, in do mesta, v center. "Imele so prav svoje stranke – do enih štirideset let nazaj"; med njimi so bili tudi "kakšni zdravniki iz Ljubljane" in takim stalnim strankam so poleg mleka pripeljale tudi kakšno domačo klobaso. Najstarejša, Pepca (Jožefa, roj. 1902), je bila tista izmed treh tet, ki je za vse gospodinjala; kuhala in prala. Kuhe se je učila "v Leonišču, pri nunah v Šentvidu". In Milka (Ljudmila, roj. 1912), najmlajša, je bila dopoldneve v službi, "v fabriki na Brodu", kot previjalka v Tekstilni tovarni, in popoldneve na njivi. Tako je h kmetiji prinašala stalen zaslužek.

Jožine tri tete, "Sirnikove punce", so s kmetovanjem prenehale "ene dvajset let nazaj", vse stare že več kot osemdeset let. Njihovo zapuščino, ki je prišla v muzej (vhodna št. 2006-057) – dragocene zgodbonosce o njihovem gospodarjenju v obdobju med

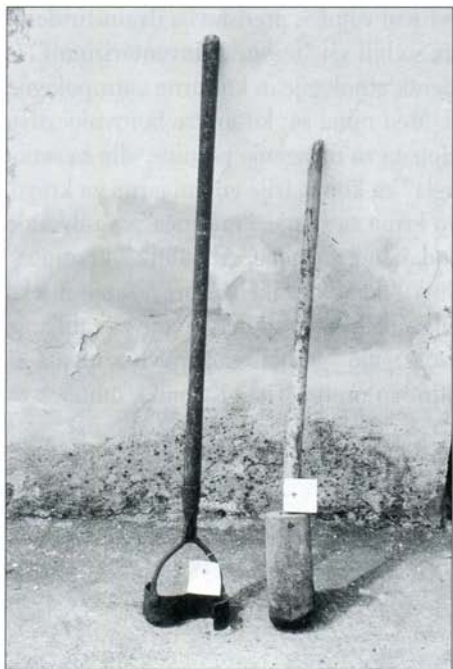
“Srnikove punce” v svoji kuhinji. (Iz družinskega albuma Jožice Žmave, 60. leta 20. stoletja)

obema vojnama in v dveh desetletjih po 2. svetovni vojni –, predstavlja dvainštirideset predmetov. Konec maja 2006, pred prevozom, so bili vsi "terensko inventarizirani" (s sodelovanjem Jožice Žmavec in s pomočjo študentk etnologije in kulturne antropologije Anuške Pisanec in Nike Rot) ter fotografirani. Med njimi so: košara za borovnice, dva oselnika, tri osle, dve pralci, vile za krompir, lopata za nalaganje pšenice, vile za seno, otko, klin za sajenje okopavin, dva srpa, "štrigla" za konja, trije enojni jarmi za kravo, žaga, "sekač za svinjski futer", bat za pripravo krme za svinje, "mašince" za robkanje koruze, strgalo za debla, podajalnik snopov, podajalnik za otepe, rahljalnik, "krampež" za gnoj, "obiralček" za jabolka, majhen lojtrnik "dera", tricikel za prevažanje mleka (zelenjave in jajčk), zapravljiček, plug s kolci, osipalnik "krajnik", orodje za rahljanje zemlje, industrijski železen okopalnik, kladivo, strgalo "grebla" za žerjavico, lopata za čiščenje žerjavice, kuhinjski mlinček za drobtine in orehe (Titan Kamnik), mlinček za meso ("Food chopper"), modeli za pecivo ...)

Inja Smerdel

Dom "Širnikovih punc" v Zgornjih Gameljnah 55.
(Iz družinskega albuma Jožice Žmavec, 30. leta 20. stoletja).

Sekalo, "sekač za svinjski futer" in bat za "peštanje" hrane za prašiče. Foto: Inja Smerdel, 2006

Košara za borovnice. Foto: Inja Smerdel, 2006

Klin za sajenje okopavin, dva srpa za žetev, "štrigla" za konja in otka. Foto: Inja Smerdel, 2006

Tricikel za razvažanje mleka. Foto: Inja Smerdel, 2006